

RESUMÉ

Problematiku dětské prostituce jako jednu z forem fenoménu komerčního sexuálního zneužívání dětí jsme v této práci reflektovali v rámci vědecké disciplíny teologická etika. Postupovali jsme dle vytyčených kroků v úvodu celé práce. Zvolili jsme metodiku trojkroku vidět – posoudit - jednat, když jsme sledovaný jev v první velké části A nejprve popsali z různých hledisek a podle aktérů na základě dostupných poznatků a zkušeností relevantních vědeckých disciplín a jejich reprezentantů. V druhé velké části B jsme pak na podkladě toho provedli teologicko-etickou reflexi, abychom mohli ve třetí velké části C uvést důsledky pro konání. Vnímali jsme tedy v této multidisciplinární problematice odpovídající vědecké disciplíny, vykonali jsme antropologickou integraci a představili normativní výstupy.

Nechali jsme se oslovit dětmi jako oběťmi prostitučních praktik a naslouchali jsme jim, postavili jsme se na jejich stranu a měli jsme ve středu zájmu jejich důstojnost a základní lidská práva. Viděli jsme také další rozhodující aktéry, totiž pachatele s jejich selháním, vinou, hříchem a přesto stále s jejich důstojností. Naslouchali jsme i smyslu relevantních biblických míst a živé tradici jako společenství solidarity spásy proti solidaritě odcizení a bezohledného egoismu. Propojili jsme praxi s reflexí v jednom z hlavních znamení času, jež znamená porušení lidské důstojnosti a základních lidských práv těch nejvíce zranitelných, bezbranných a bezmocných lidských bytostí. Snažili jsme se o syntézu věrnosti propriu oboru a konkrétní společensky závažné a nebezpečné problematiky, v níž se ztratil smysl pro jedinečnost lidské bytosti a její přesahující hodnotu. Kromě znamení bolesti a smrti jsme ale viděli i znamení osobně zprostředkované solidarity a boje proti nelidským podmínkám konkrétních chudých této doby.

Sledovali jsme, co znamená a jak se projevuje v této problematice nejvyšší etický princip a paradigma právního systému, tedy idea lidské důstojnosti. Poznali jsme, že se zde s dětmi a jejich sexualitou zachází jako se zbožím, že se plně instrumentalizují pro potřeby a zájmy druhých. Jedná se s nimi tedy jako s věcí, jež se zúčtovává. Jde tak o nepřípustnou komercializaci lidského bytí v jeho jádru. Jasně tyto praktiky vypovídají o tom, co je zde ve hře a co zde znamená člověk i jaké nevyslovené antropologické opce a předpoklady jsou v pozadí. Člověk tady není jedinečnou, rovnou lidskou bytostí s osobní důstojností, ale pouze něčím, či dokonce ničím v očích pachatelů. To vše má samozřejmě závažné následky pro oběti. V této bolestné oblasti je – snad paradoxně – možno nově univerzálně objevit, co znamená lidská důstojnost. Kromě toho, že pachatelé porušují důstojnost dětí, jednají i proti své důstojnosti a narušují bezpečné soužití. Nezcizitelná osobní důstojnost však dává šanci

i jim. Solidarita vázaná na osobní důstojnost každého člověka má pak své požadavky na jednání na různých úrovních.

V části A Komerční sexuální zneužívání dětí (CSEC) jsme na základě relevantních mezinárodních dokumentů vymezili tento fenomén a jeho formu označovanou jako dětská prostituce. Jednotlivé definice jsme přitom srovnali a viděli jejich vývoj, který odpovídá na další poznatky a zkušenosti. Předložili jsme údaje o rozsahu, zachytili, že se jednotlivá čísla rozcházejí, a byli jsme si vědomi, že je třeba počítat s tzv. šedou zónou za špičkou ledovce. Zařadili jsme k tomu názory, postoje, představy, zkušenosti a míru informovanosti dětí i dospělých ohledně komerčního sexu a zejména dětské prostituce. Sledovali jsme rovněž velký význam sexuálního zneužití dítěte jako jednoho ze dvou uváděných hlavních faktorů, které pak vedou k prostitučním praktikám. Prezentovali jsme rizikové děti, zejména tzv. obětní typy, rizikové situace a rodiny. Postupně jsme přešli pouze k dětské prostituci, rozlišili její formy, poukázali na souhrn rizikových faktorů, motivů a příčin nejprve společně pro dívky a chlapce a následně jsme se věnovali odděleně vykořisťování chlapců a dívek v prostituci. Po představení předmětu, souběhu různých okolností, motivů jsme uvedli celkové a mnohostranné následky.

Přešli jsme dále k těm, kteří tyto bolestné následky způsobují. Poznatky o nich jsou důležitou součástí prevence a vysvobození dětí. Zasadili jsme pojednání o pachatelích do schématu poptávka - nabídka, načrtli formy poptávky a její hlavní prvky. Charakterizovali jsme motivy, cíle a strategie pachatelů, naznačili jejich možnou typologii, recidivu i jejich obranné strategie proti přijetí viny a zodpovědnosti. Konali jsme tak kvůli ochraně dětí i kvůli osobám pachatelů samých. Pohled jsme pak zaměřili zejména na pedosexuální prostituční turistiky a turisty. Tato sonda byla důležitá i pro reflexi vztahu mezi pohlavími a místa sexuality v něm a v lidském životě vůbec, pro téma vina a hřích. Svou roli sehrála i poloha ČR a potřeba informovat veřejnost. Klasifikaci pachatelů jsme rozdělili na klasifikaci pro terapeutickou a diagnostickou práci a pro práci vyšetřování. Zkoumali jsme tak i chování před prvním zatčením a kontext celkového chování, tedy otázku, jak k těmto trestným činům dochází a jak probíhají. Pak jsme přikročili k související trestněprávní úpravě v ČR. Seznámili jsme se stávající úpravou a navrhovanými změnami v rámci rekodifikace trestního zákoníku, a sice v kontextu již definovaného fenoménu a jeho formy dětská prostituce. Tyto trestné činy jsme ukázali jako součást tzv. mravnostní kriminality a sledovali, jak se zde zachází s pojmy morálka a mravnost, abychom toto používání srovnali později s používáním pojmů v teologické etice. Připravili jsme si tak půdu pro aplikaci etiky práva na konkrétní závažnou společenskou problematiku. Trestný čin dle platného práva je výchozím bodem kriminologie,

jejímž předmětem je kriminalita, při níž pachatel celkově poškozuje oběť, narušuje vývoj ve společnosti, základní pravidla lidského soužití. Kriminologie sleduje i příčiny, faktory a souvislosti kriminality a vyzývá k jejímu potlačování, které má vést k větší solidaritě a k respektu k základním společenským normám. Tím jsme zhodnotili postup pojednání o viktimnosti a viktimizaci dětí vykořisťovaných v prostituci, souhrnu faktorů a příčin, charakteristiku pachatelů, představení trestněprávní úpravy a objevili i další témata pro etickou reflexi (výkon a účinky trestu, kroky předcházení, solidární jednání). Provedli jsme na závěr shrnutí s prozatímními závěry, které se týkaly rozumění pojmům morálka, mravnost a etika a jejich používání v komentáři k trestnímu právu v této oblasti a v mravnostní kriminalitě vůbec, dále řešení trestněprávní úpravy fenoménu CSEC a jeho formy dětské prostituce i pořadí hlav a zařazení souvisejících trestných činů do nich.

Hlavní priorita demokratického trestního práva – ochrana lidské důstojnosti a svobody každého člověka, tedy i každého dítěte, a tím poskytování prostoru pro celostní rozvoj osobnosti – a porušování těchto principů praktikami vykořisťování dětí v prostituci nás převedlo k druhé velké části B Lidská důstojnost: základní měřítko pro posouzení problematiky. Jako hlavní měřítko pro teologicko-etické posouzení této problematiky jsme tedy zvolili nejvyšší etický princip a paradigma právního systému, totiž ideu lidské důstojnosti.

Zpracování problematiky v rámci disciplíny teologická etika, návaznost na pojednání o mravnostní kriminalitě a důležitost interdisciplinární spolupráce nás nasměrovalo k představení teologické etiky a pojmů morálka, mravnost, etika a jejich vztahů. Logicky jsme se věnovali vztahu etiky a práva a položili přitom základní otázku etiky práva: „které právo je spravedlivé?“ a ukázali její cíle a perspektivy. Opět se projevila důležitost antropologického základu, předprávních měřítek práva a jeho základu i mravních aspektů normativní konkretizace. Nahlédli jsme vzájemně možné ovlivňování práva s morálkou a v tomto kontextu jsme ještě přesněji rozlišili pojem morálka na konvenční morálku, mravnost a moralitu a odtud vztahy konvenční morálky a práva, mravnosti a práva a morality a práva. Nahlédli jsme jejich vzájemnou potřebnost a důležité spojení v prevenci i stíhání vykořisťování dětí v prostituci. V této linii jsme pohlédli na konflikt, který může řešit určitý sociální pracovník či lékař v rámci sociální pomoci dětským obětem prostituce, když se rozhoduje, zda nahlásit zjištěný trestný čin, či poskytnout pomoc a nenahlásit. K jeho eticky zodpovědnému rozhodování a jednání jsme přispěli pojednáním o starobylém nástroji morální teologie epikii jako principu jednání pro rozhodování v konfliktní situaci. V konkrétních případech jsme s opatrností dospěli k závěru poskytnout pomoc, nenahlásit a tím raději

porušit určitý právní předpis, ale dát tak přednost naléhavějším potřebám a hodnotám, neztratit důvěru dítěte a nezpůsobit mu další traumatizaci. Provázaná hierarchie hodnot, naléhavé základní životní potřeby dítěte, které se odrazily v právech a službách, nás koncentrovaly na nejvyšší etický princip, na nedotknutelnou, nedílnou a nezničitelnou lidskou důstojnost, která musí zásadně a neomezeně určovat lidskou vůli a jednání i v těchto případech.

Tím jsme se dostali k antropologickému ukotvení a integrování této multidisciplinární problematiky: etický princip lidská důstojnost. Individuální důstojnost každého člověka jako personálně tělesné bytosti pro nás zahrnuje aspekt personální (lidské právo na sebeurčení) a tělesný (lidské právo na tělesnou integritu, život a na materiální podmínky utváření života). Pojem lidské důstojnosti se týká i každého dítěte a má své jedinečné odůvodnění v člověku stvořeném k obrazu a podobě Boží. Rozvinuli jsme toto pojetí člověka v základních vztazích jeho lidského bytí:

ve vztahu k Bohu (stvořenost), a to dle hermeneutiky hebrejského znění SZ, řeckého znění SZ, otázky žalmu 8 „co je člověk, že na něho pamatuješ?“ a následně na jedinečném symbolu pravého lidského bytí, vrcholné ukázce tohoto obrazu člověka, krajním cíli a nejvyšším naplnění lidského života v jeho svobodě, lásce, spravedlnosti a solidaritě, totiž na Ježíši z Nazaretu přijatém jako Kristu. Nevyhnuli jsme se ani negativní antropologii a jejímu pokřivenému, znetvořenému a zatemněnému obrazu člověka i Boha. Idea lidské důstojnosti se svými duchovními kořeny znamená bezpodmínečný prostor ochrany pro každého člověka, tedy i pro každé dítě a určitým způsobem i pro pachatele;

dále ve vztahu ke svému protějšku (Člověk ve dvojím vydání: ženské a mužské pohlaví). Z toho vplynula fundamentální norma, že musí vztahy mezi mužem a ženou i utváření diference rolí podle pohlaví odpovídat osobní důstojnosti obou pohlaví. Hovořili jsme o modelu partnerství. Ten tvoří kritické měřítko, které se musí používat na vzorce individuálních vztahů i na společenské řády a struktury, které ovlivňují rozmanité vztahy mezi pohlavími. Model partnerství na základě všech aspektů vyžaduje překonávání, potlačování a společenské odmítání každé formy násilí ve vztazích mezi muži a ženami, prostřednictvím nichž se ženy a děti degradují na objekt sexuálních žádostí nebo instrumentalizují pro demonstrování mužské moci;

ve vztahu k sobě (Celistvost: člověk jako duševně tělesná jednota). V lidské důstojnosti dítěte jde o jeho tělesně duševní celistvost. Dítě nemá své tělo k dispozici jako věc, ale je i tělem, na něž se však nesmí redukovat. Každé dítě je konkrétní lidskou bytostí ve svém těle. Být člověkem přitom znamená i pro dítě učit se přijímat samo sebe v jednotě těla a duše,

přítakávat sobě samému a v síle takového přítakání přijímat i druhé. Z toho vyplynulo, že si pachatelé neberou či nekupují jen tělo dětí, ale celé živé dítě. A pro ty děti, které se v prostituci nabízejí, tedy platí, že se dávají v šanc či prodávají jako celé bytosti. Porušuje se důstojnost těla a zraňuje duše.

Celostní pojetí člověka a zacházení s dítětem a s jeho sexualitou v prostituci, trestněprávní úprava a řeč o sexuální morálce v mravnostní kriminalitě nás vedly k tématu lidská sexualita. Nejprve jsme se seznámili s výzkumy ohledně sexuálního chování a znalostí o sexualitě v ČR, následně s biblickým porozuměním a nakonec jsme uvedli základní pozitivní a negativní normu sexuální etiky: Sexuální vztahy musí odpovídat étosu lidské důstojnosti, který normativně rozvíjí vzájemnou úctu muže a ženy, v jejímž rámci si oba projevují respekt jako subjekty a nositelé osobní důstojnosti i v oblasti pohlavního společenství. Intenzita a výrazová forma sexuálního vztahu musí k tomu, aby byla považována za mravně dobrou a přiměřenou, odpovídat skutečnému vztahu partnerů a stupni jeho závaznosti. Partner se nesmí oddělovat od oddanosti a zneužívat jako pouhý prostředek k účelu uspokojení vlastních potřeb, nesmí tedy chybět respekt k partnerovi i k jeho sexuální identitě a k jeho sebeurčení. Sexuální vykořisťování dětí v prostituci jsme odhalili jako tvrdou depersonalizaci sexuality a tím odlidštění osoby a vztahů. Jako perverzi lásky a sexuality a tím Božího daru. Sklízí se zde plody sexuálního zneužívání, nedostatečné či chybějící sexuální výchovy a sexualizace reklamy, komunikace či násilí na straně poptávky i nabídky.

Pojem lidská důstojnost je nenáboženským vyjádřením biblických svědectví. Výrazy poptávka a nabídka, cena a ceny dítěte a jeho sexuality, nás inspirovaly k tomu, že jsme aplikovali následně pojem lidské důstojnosti v kontrastu k ceně a hodnotě, jak jej nacházíme v morální filozofii Immanuela Kanta. Tím jsme si rovněž připravili půdu pro vysvětlení pojmu osoby a principu personality i pro probrání lidských práv. Jako výtěžek jsme získali morálku solidarity, povinnost lidskosti, která je nutná vzhledem k dětským obětem prostituce, jimž pachatelé deformují jejich lidské bytí, pohled na sebe, své tělo, sexualitu, druhé lidi a svět vůbec. Tyto děti zasluhují úctu, i když je jejich lidské bytí zdeformováno. Morálka solidarity vyzývá rovněž k tomu, abychom se vyhýbali pouhým prohlášením a odsuzováním, odstraňovali mentalitu nezájmu či lhostejnosti a abychom něco na různých úrovních konali. Dále jsme konstatovali, že se Kantův kategorický imperativ *„jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy jako účel a nikdy pouze jako prostředek“* týká každého dítěte, které má svou důstojnost jako účel sám o sobě. Dále se ukázalo, že je každé dítě jako účel o sobě nositelem důstojnosti, která každého bezpodmínečně zavazuje, je proto nesměnitelné, jedinečné a neopakovatelné a nesmí se stávat

zbožím a je mravně neprodejný. Nemá cenu vyjádřenou penězi či jinou hodnotou či odměnou a cenu zboží nemá a nesmí mít ani jeho sexualita. Pachatelé si ze svých dětských obětí činí pouhý objekt svévole. Připomněli jsme náročnou zásadu, že je uměním rozlišovat mezi člověkem a hříchem. Právo a mravnost mohou a mají spolu působit a bojovat proti zneužívání svobody osoby pachatele vůči svobodě slabšího dítěte, současně v rámci procesu osvobozování dětských obětí i pachatelů od viny a hříchu. Obě skupiny aktérů se osvobozujícím činem pozvedají ke své důstojnosti a tato důstojnost je silou odporu proti pohrdání a zbavování práv těch nejzranitelnějších a nejslabších.

Navázali jsme proto tematikou lidské svobody. Po uvedení jsme reflektovali pojem svobody v právu a psychoterapii (psychologii), v teologické etice, přičemž jsme vyznačili různé dimenze a zabývali se otázkou svoboda a determinace, či svoboda, nebo determinace? a morální svobodou. Celou kapitolu jsme jako i v předchozích případech shrnuli a vyústila nám přitom v prozatímní závěry v kontextu projednávané problematiky. Praktiky spojené s vykořisťováním dětí v prostituci jsme poznali jako nemravná jednání, která jsou útokem na samý základ mravnosti. Z hlediska morální svobody jsme odkryli pervertovanou svobodu u pachatelů a některých mladistvých, kteří příležitostně dobrovolně vstupují do sexbyznysu. Spolu s lidskou důstojností se tak porušují základní principy lidských práv.

Abychom se lidskými právy mohli podrobněji zabývat, probrali jsme před tím lidskou důstojnost jako paradigma právního systému, přičemž opět zazněla důležitost obrazu člověka a otevřela se cesta pro další konkretizaci pojmu lidská důstojnost. Konstatovali jsme, že akceptace důstojnosti zahrnuje ve své radikalitě maximální morální komponentu závazku. Aby garantovala univerzální platnost, potřebuje ale transformaci z čistě etické roviny na právní úroveň, aby se z morálního závazku stala závazná právní pozice ve smyslu subjektivního práva. Dále jsme uvedli, že právní řád má proto primárně funkci toto dobro chránit a zabezpečit, aby se lidská důstojnost zásadně uznávala jako právní kategorie. Tím se stává předřazený konsensus jako legitimační základ pro platnost důstojnosti jako právní kategorie nadbytečným. Skutečnost, že není právní pojem lidské důstojnosti prázdnou formulí, jsme prokázali dalšími kroky konkretizace, když jsme pojmenovali její obsahové prvky. Tím jsme zaznamenali fixaci jádrové oblasti lidské důstojnosti. Ukázali jsme nutnost garantovat nutné podmínky pro postavení subjektu, což jsou bazální funkční podmínky, bez nichž se již předem nemůže rozvíjet svoboda jednání uložená v podstatě člověka. V tomto případě jsme rozlišili roviny podmínek, které garantují existenci, subjekt a příležitosti. Poté jsme představili lidskou důstojnost jako pojem mezinárodního práva a jako ústavní princip. Garance lidské důstojnosti se promítla jako interdisciplinární projekt, při němž musí při řešení

problémových oblastí spolupracovat všechny dotyčné disciplíny, aby lidská důstojnost jako pojem mezinárodního práva i jako ústavní princip kompletně zůstávala fundamentem v měnících se okolních vlivech. Prozatímní závěry z tématu paradigma právního systému obsahuje vlastní podkapitola.

Lidská důstojnost je úzce spojena v mezinárodních lidskoprávních dokumentech i v Ústavě s lidskými právy. Ta z ní jako ze svého eticko-normativního základu vyplynula a konkretizovala ji. Lidskou důstojnost jsme poznali jako kořen a zároveň cíl lidských práv. Jímí jsme se dále zabývali. Vymezili jsme deset znaků lidských práv a označili je za kritický stimul trvalé změny v projednávané problematice. Prokázali jsme, že všichni lidé, tedy i děti, mají stejnou lidskou důstojnost a lidská práva, nicméně, že děti jako zvláště zranitelná skupina potřebují specifickou ochranu. Proto jsme pokračovali právy dítěte, a to nejprve jako součástí společných práv a následně jako specifickými lidskými právy zvláště zranitelné skupiny. Rozhodujícím dokumentem nám byla Úmluva o právech dítěte a její Opční protokol o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii. Úmluva zakotvuje nedělitelná právně závazná práva, a tedy celý katalog lidských práv dítěte. Lidská práva pro zvláště ohrožené skupiny dětí jsme neshledali žádnými zvláštními právy, ale právy nezadatelnými lidskými, jež jsou rovněž a závažně porušována, konkrétně prostřednictvím činů v rámci komerčního sexuálního zneužívání. Znalost, dodržování a prosazování základních principů práv dítěte reprezentuje důležitou součást prevence a potírání fenoménu CSEC. To jsme kromě jiného uvedli i v prozatímních závěrech kapitoly o lidských právech.

Dalším stěžejním principem spojeným s lidskou důstojností a s lidskými právy je princip solidarity. Ten jsme vážali na osobní důstojnost každého člověka. Solidarita představuje jako konkretizace důstojnosti osoby a uskutečňování tohoto mravního nároku jeden z hlavních principů sociální etiky, přičemž se pohybuje na rozhraní individuální etiky a etiky struktur. Je také právním pojmem. Vyznačuje étos sociální práce. Vyžaduje umění se vcítit a vžít do situace druhých. Považujeme ji za etický postoj, který znamená stát za sebou v odporu proti nelidským životním podmínkám, které odporují osobní důstojnosti a rozvoji dítěte. Skupinovou solidaritu pachatelů jsme odhalili jako skupinový egoismus. Utrpení dětí v prostituci je a musí být kritériem a vážným případem solidární lásky. Ani pachatel tak závažných a společensky nebezpečných činů neztrácí svou důstojnost a princip solidarity se týká i jeho. Máme tím na mysli eticky odůvodněnou pomoc při resocializaci ve výkonu trestu a po něm. Proto jsme se dále v naší reflexi zaměřili na tyto pachatele.

Nejprve jsme se zamysleli nad tajemstvím lidské viny a hříchu a uplatnili přitom již probrané antropologické předpoklady. Postupovali jsme od morální viny přes osobní hřích,

kde jsme nahlédli do biblických textů, do učitelství tradice církve a setkali se zde s pojmem *actus intrinsece malus*, jenž postihuje činy, které jsou vždy a za všech okolností bez ohledu na úmysl samy o sobě zlé a morálně nepřijatelné. Mezi tyto činy jsme zařadili praktiky spojené s vykořisťováním dětí v prostituci. Postupně jsme zohlednili i sociální vinu a hříchy. Pojem strukturální či sociální hřích vyjádřil souvislost mezi osobním lidským hříchem a sociálními systémy, v nichž žijí lidé jak pachatelé a oběti, a poskytl kvalitativní kategorii pro hodnocení, obvinění společenských mechanismů a apely na tyto mechanismy, které způsobují utrpení.

Jako konkrétní ukázka propojení osobní a sociální viny a hříchu nám posloužil jeden z hlavních faktorů, které podporují vykořisťování dětí v prostituci: chudoba. Tu jsme pojali komplexně. Chudoba spolu se sexuálním zneužitím tvoří hlavní sociální vinu a hříchy, které přispívají k vykořisťování dětí v prostituci. Oběti těchto zločinů jsme označili jako chudé tohoto světa a této doby. Roli zde hrála chudoba v komplexním pojetí a její všechny koncepty a aspekty. Celkově rovněž představila výzvu pro přednostní preventivní, uzdravující, osvobozující konání ve prospěch jejich obětí, a to opět na úrovni všech oněch konceptů a aspektů. Připomněli jsme zásadu opce pro chudé.

Tím se nám postavil most k reflexi lidské práce. Jednak souvisí vzhledem k nezaměstnanosti s chudobou a ILO zařadila dětskou prostituci mezi nejhorší formy práce dětí. Konfrontovali jsme proto osobní důstojnost subjektu práce s tímto zařazením a došli k závěru, že není vůbec možno v tomto případě mluvit o práci. Zdůraznili jsme, že samu nepřijatelnou práci dětí je nutno považovat za druh násilí, za vykořisťovatelské podmínky, které odpovídají otroctví a tím za závažné porušení lidské důstojnosti dítěte. Tím více to platí pro praktiky vykořisťování dětí v prostituci, kde je subjektivní stránka práce jednoznačně popřena a celé dítě, nejen jeho požadované sexuální výkony a jeho tělo, je zbožím pro uspokojování egoistických potřeb a zájmů druhých.

Sociálně nežádoucí jev označovaný jako dětská prostituce jsme shledali jako silně závažné a neomluvitelné nemorální a hříšné jednání ze strany pachatele. Praktiky s ním spojené vyžadují přísné právní tresty. Vyznali jsme rovněž, že vina a hřích nemají poslední slovo v teologické etice a nemusí tak mít i v lidském životě. Nabízí se vyrovnání s vinou a hříchem, smíření, obrácení a odpuštění. Pokročili jsme proto k otázce účelu nutného trestu, obrácení, smíření a odpuštění. Respektování důstojnosti odsouzeného stanovilo předpoklad pro jeho úspěšnou převýchovu a resocializaci.

Pachatelé se provinují proti konkrétním dětem, jimž ubližují. Proto má mít důležité místo v problematice překonávání, v racionálním zacházení s pachateli ve smyslu jeho výchovy a bezpečnosti společnosti tzv. vyrovnání pachatel-dítě jako oběť. Tím zohledňujeme

při utváření výkonu trestu i dítě jako oběť. Kromě trestu odnětí svobody by měli pachatelé vykonat finanční náhradu. Případnou potřebnou roli prostředkování by mohli sehrát připravení členové církve (např. projekt Magdala, Caritas ČR) či přímo vězeňské duchovenské služby.

Postoj a nabídka změny smýšlení a jednání i u těchto pachatelů ale vůbec jejich vinu a hřích nebagatelizuje. Přesto počítá s láskou k nepřátelům na rovině smýšlení i konání. Pojednali jsme tedy o lásce k nepřátelům a došli k závěru, že není správné zůstat u morálního odsouzení mladistvých, kteří sami příležitostně dobrovolně vstupují do sexbyznysu, ani u morálního odsouzení a opovržení a u právního trestu vězení v případě pachatelů. Konstatovali jsme, že nelze mít rád děti jako oběti a současně nenávidět pachatele či pohrdat těmi dětmi, které si prostitucí přivydělávají. I oni patří do oblasti lásky k bližnímu a určování toho, co je právo a neprávo. Jsme si vědomi toho, že se v tomto případě jedná o jednu z nejnáročnějších zkoušek mravního smýšlení. Tento univerzální nárok ale platí, i když v něm lze selhat či budeme selhávat.

Proto jsme nabídli možnost obrácení a uvažovali o roli odpuštění a smíření. Pojem obrácení zahrnul prvek analytický i korigující. Vztáhli jsme jej zde zejména na pachatele, dále na ty mladistvé, kteří dobrovolně vstupují do prostituce, ale i na ostatní členy společnosti a organizace. Shledali jsme, že se člověk provinuje tím, že něco nesprávného vykoná, dále tím, že nekoná tam, kde má konat, rovněž tím, že připouští, že se něco nesprávného druhému děje. Provinuje se tak samozřejmě pachatel, ale i ti, kdo o těchto trestných a nemravných činech vědí, ale nekonají, i široká veřejnost, státní orgány či církve, které připouštějí, že se prostituce s dětmi děje, a nic proti tomu nedělají. Specifické místo v procesu obrácení jsme určili církvi jako společenství naděje a solidarity. Porozumění obrácení jsme zařadili jako komplementární pojem k strukturální vině a hříchu. V nabídce obrácení nám šlo o to, aby se zachraňovalo a v určitém smyslu znovunalezalo lidství těch, kdo selhali či trpí. Roli odpuštění a smíření spatřujeme ve službě sebeúctě oběti.

U pachatelů, které se nepodaří odsoudit, či kteří odmítají vinu a nabízenou resocializaci a smíření, se spoléháme na poslední a nejvyšší spravedlnost, totiž na to, že poslední slovo v otázce lidské viny a hříchu má Hospodin, který straní obětem bezpráví.

Tím jsme dosáhli konce části B a navázali částí C Důsledky pro konání, kde jsme zhodnotili dosavadní postup a doporučili potřebné konání.

Hned na začátku jsme zdůraznili potřebu interdisciplinárního přístupu a setkávání (1) a vytyčili společnou bázi takové interdisciplinární komunikace a spolupráce: otázku po člověku a základních podmínkách a smyslech jeho existence. Jednu z hlavních rolí při

potírání vykořisťování dětí v prostituci má sehrát společné působení práva a etiky (1.2), přičemž se právo a mravnost vzájemně předpokládají a potřebují. Důležitou roli musí sehrát vzdělávání dětí (1.3 Právo dítěte na vzdělání), a to i v oblasti lidských práv, etiky, práva a mravnosti. Uvedli jsme cíle zkvalitněné výchovy k lidským právům, pro lidská práva a prostřednictvím lidských práv. Děti je tedy nutno seznamovat s jejich právy, učit je stále a systematicky dle stupně vývoje a věku eticky myslet a jednat, stejně tak jim zprostředkovat potřebné poznatky o fenoménu CSEC a jeho bezpodmínečném zákazu.

Teologická etika i sociální práce mají svůj předmět a cíl. Sociální pracovník ale hledá ve své činnosti odůvodnění etického rozhodnutí a jednání. Pojednali jsme vzájemný vztah obou disciplín. Teologická etika upozornila sociální práci na základy a cíle jednání. A naopak sociální práce poskytla etické reflexi zkušenosti své praxe o možnostech a významu sociálního života pro zdařilý lidský život a ona je pak může zahrnout do nalézání hodnot a norem. Z dialogu teologické etiky a sociální práce, jež se orientuje podle lidských práv, vzešla diakonická a politicky osvobozující teologie jako referenční věda sociální práce a poskytuje spolu s ní naději na humanizaci systému a životních podmínek ve smyslu konvergujících opcí, motivace a solidárně kritického doprovázení (1.4).

Instrumentalizující zúčtování dítěte vyžaduje říkat na všech úrovních k této zúčtující instrumentalizaci jasně ne a současně zdůrazňovat důstojnost každého dítěte. Je třeba respektovat a prosazovat princip personaly na všech úrovních řešení problematiky. Tím jsme položili fundament pro požadované budování pozitivního vyladěného sebepojetí dítěte. Konstatujeme, že lidská osoba ve své neopakovatelné jedinečnosti zakazuje každý pokus ji vtěsňovat do jakýchkoli mocenských praktik, z čehož plyne pro jednotlivce i pro politické a sociální instituce a jejich zástupce požadavek respektovat každé dítě jako osobu a podporovat úplný rozvoj jeho osoby. Uznání personaly našel svůj zásadní výraz v zákazu zvěčnit osobu dítěte nebo s ní zacházet jako s věcí, v respektování každého druhého jako bezpodmínečného účelu o sobě, jenž to nepotřebuje ospravedlňovat, i v normativním zaměření utvářet struktury a instituce společnosti podle způsobilosti dítěte. Speciální výraz našlo uznání personaly ve formách terapie, které směřují k tomu, aby posilovaly ty vztahy, jejichž součástí je dítě jako konkrétní osoba (2).

Děti i dospělé je třeba vychovávat k celostnímu pojetí člověka. Tělo dítěte je třeba jasně řadit do jeho personaly. V prostituci se degraduje tělo dítěte na pouhý materiál či automat, proto se dítě stává něčím a přestává být někým. Každému dítěti, zejména oběti sexbyznysu a dětem rizikovým, je potřeba zprostředkovat zkušenost, že je celé hodno lásky, že stojí za to, aby bylo milováno kvůli jemu samému. Také je nutno ho učit celistvě přijímat

sebe samého se silnými i slabými stránkami, možnostmi i mezemi, aby mohlo jako takové a jedinečné utvářet svůj život a prostředí, v němž žije. Proto je třeba v rodině, škole, v církvi, orgánům činným v trestním řízení, při případné psychoterapii, sociální práci dětem i dospělým, včetně pachatelů, zprostředkovat celostní pojetí člověka s významem jednotlivých aspektů a jejich začlenění do osoby (3).

Dále je nutno vychovávat ke kultuře rovnoprávnosti mezi pohlavími a řešit projednávanou problematiku i z hlediska genderové rovnosti se zohledněním rozdílnosti. Je důležité poukazovat na pevné kořeny rovnosti, rovnoprávnosti, nediskriminace v rámci obou pohlaví a vychovávat k nim na různých úrovních (4).

Děti mají právo na zodpovědnou sexuální výchovu. A tato zodpovědnost je společná pro rodiče, školy, ústavní zařízení pro děti, církve a jednotlivé křesťany, jiná uznaná náboženství, občanská sdružení, nevládní organizace, stát, obce, média i veřejně známé osobnosti (5).

Jako morálně vždy a za všech okolností vnitřně zlé činy vyžadují praktiky vykořisťování dětí v prostituci bezpodmínečný zákaz i v podobě trestných činů a děti mají právo na ochranu před nimi. Jedná se vždy o závažnou vinu a hříchy (6).

Konstatovali jsme, že stávající trestněprávní úprava sice dovoluje stíhat činy související s dětskou prostitucí, přesto ji považujeme za nedostatečnou, i když podporujeme, že návrh rekodifikace trestního zákoníku ČR mění pořadí hlav a zařazuje některé tyto trestné činy do hlavy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Hlavu trestné činy proti lidské důstojnosti bychom zařadili na první místo, protože právě lidská důstojnost je etickým principem a paradigmatem práva. Zde by pak mohly být uvedeny trestné činy v sexuální oblasti. Uvedli jsme, že bychom považovali za vhodnější všechny trestné činy související s jednotlivými formami tohoto fenoménu zařadit do společné hlavy trestných činů proti lidské důstojnosti a svobodě a nazvat je v souladu s používanými názvy, resp. ještě nahradit pojem dětská prostituce výrazem vykořisťování dětí v prostituci, pojem dětská pornografie výrazem vykořisťování dětí v pornografii a ponechat správně užívaný termín obchod s lidmi, tzn. i s dětmi. Vedla nás k tomu jednak skutečnost, že se tak lépe vyjádří obsažené prvky zisku, mocenských praktik a sexuálního zneužívání, o něž hlavně jde, zároveň že se tím vyhneme podezření a chápání, že se zde jedná o „dětskou“ prostituci či pornografii ve smyslu méně závažné, dokonalé, profesionální, ve smyslu s nižší kvalitou a úrovní. Kvitovali jsme také vytvoření nového trestného činu Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí (§ 167) a uvádění výrazu děti v souladu s Úmluvou o právech dítěte místo slova mládež (7).

Shledali jsme, že se v mravnostní kriminalitě sice používá pojem mravnost, ale ve smyslu sexuální morálky, jinými slovy, že se zde nejedná o mravnost, jak ji definuje teologická etika, ale že dochází k redukci na sexuální morálku jako názor společnosti, a to ještě bez měřítka pro posouzení správnosti tohoto dějinného názoru. To sebou přináší nebezpečí zneužití a nečekaných změn. Proto jsme i v rámci spolupráce disciplín doporučili používat a rozlišovat pojmy etika, mravnost, morálka dle vědecké disciplíny teologická etika. Tím získáme i ono měřítko pro posouzení názorů na sexuální morálku ve společnosti (8).

Ze solidarity jako morálního principu založeného na osobní důstojnosti každého člověka a na pospolitosti a vzájemné odkázanosti lidí vyplynulo několik požadavků. Jedná se o univerzální nárok, jenž zahrnuje různé aktéry, které jsme uvedli (9):

vzorec postoje a jednání milosrdného Samařana s otázkou „komu mohu být bližním“ vyžaduje konkretizovanou a tím pozitivně omezenou lásku k bližnímu, v našem případě k dětem v nouzi (9.1);

je proto nutno osvobodovat ponížené a vykořisťované děti, což představuje výzvu i pro pastorační církve ve spolupráci se státními orgány i nestátními organizacemi a vzdělávání pastoračních pracovníků v této oblasti (9.2);

přednostní právo na celostní pomoc, osvobodování a péči mají děti i jako oběti vykořisťování v prostituci. Současně je třeba podporovat i jejich účast na životě společnosti a konkrétně například v prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí. Nestačí ale vidět jen jednotlivé osudy těchto dětí, ale je nutno řešit a odstraňovat souhrn příčin a faktorů, které je do prostitučního prostředí přivedly - zohlednit tedy osobní i sociální vinu této chudoby. Znamená to úkol pro politickou reprezentaci, pro příslušné parlamentní výbory a příslušná ministerstva, pro politické strany, obce i další složky společnosti, aby se uměly dívat očima těchto i jiných dětí, i když nepřinášejí volební hlasy. Proto církve zdůrazňuje přednostní opci pro chudé v komplexním chápání a konstatuje, že je tato opce způsobem vykonávání křesťanské lásky a týká se našich sociálních závazků, životního stylu, odpovídajících rozhodnutí ohledně bohatství a používání různých dober a musí zahrnovat všechny lidi v nouzi, zejména ty, kteří nemají naději na budoucnost (9.3 Opce pro chudé);

je třeba bojovat proti komplexní chudobě na mezinárodní, národní, církevní i osobní úrovni a naslouchat přitom třeba hlasu instrukce různých náboženských, kulturních a etických tradic projektu Světový étos, totiž Závazku ke kultuře založené na solidaritě a spravedlivém hospodářském uspořádání (9.4);

zdůraznili jsme, že ve prospěch dětí i dětí vykořisťovaných v prostituci je třeba politicky konat na úrovni různých ministerstev, vlády, parlamentních výborů, krajů, obcí i na

mezinárodní úrovni. K tomu jsme doporučili příslušné mezinárodní i národní dokumenty s jejich závazky (9.5 Politická morálnost);

souvisí s tím požadavek a závazek budovat svět spravedlivý vůči dětem, jehož zásady jsme uvedli (9.6);

práva a zájmy dítěte je nutno chránit a respektovat i během celého trestního řízení. Dítě tím chceme chránit před dalšími traumatizacemi a nebezpečími. Jsou k tomu k dispozici relevantní lidskoprávní dokumenty (9.7);

dále jsme představili pravidla účinné sociální pomoci chlapcům a dívkám v prostituci (9.8) a následně konkrétní příklady takové účinné pomoci a solidární praxe (9.8.1 best practices). Mají posloužit jako příklady osobně zprostředkované společenské solidarity při potírání lidsky nedůstojných podmínek dětí. Zároveň bylo naším záměrem vyzvat k cenění a podpoře jejich práce a k větší spolupráci státní správu, samosprávu, církve, média, veřejně známé osobnosti, školy, ústavní zařízení pro děti, jednotlivé občany a křesťany. Postupně jsme představili projekt Šance v Praze, KARO v Plauen a Chebu, projekt Magdala, Caritas ČR, projekt KISS ve Frankfurtu, Aktion missio Aachen, Roterkeil.net – Aktion Bosco Sevana, projekt PREDA na Filipínách;

náročným požadavkem solidarity je solidární jednání i vůči pachatelům které jsme zařadili do nároku lásky k nepřátelům. Konstatovali jsme, že těmto pachatelům nelze sice věřit jejich domnělé kavalírské činy a nelze je považovat za přátele dětí. Současně ale nestačí jimi pohrdnout a zavřít je na nějaký čas do vězení a morálně jimi třeba doživotně opovrhovat. Jde o to, aby se mohli změnit a toto zlo už více nekonat. K tomu je také třeba se zbavovat lhostejnosti k jejich dalšímu smýšlení a jednání. Přání a výzva učit se milovat i toho, kdo se dopustil bezpráví, chce vyloučit lhostejnost vůči jeho dalšímu smýšlení a jednání a staví na společné důstojnosti. Svým činem se proviňují i proti svému mravnímu určení. Je potřeba jim stála adresovat mravní požadavek, aby jednal jako člověk podle své důstojnosti i v souladu s důstojností druhých lidí, v tomto případě zejména dětí. Jde zde o jeho záchranu i ochranu dětí. Taková radikalizovaná láska k nepřátelům se dotýká smýšlení i konání. Především pro církve a křesťany to znamená podnět k určitému konání během výkonu trestu i po něm a tak výzvu k velké službě celé společnosti (9.9);

spolu s trestem se tak požaduje resocializace. Předpokladem takové úspěšné převýchovy a resocializace je respektování důstojnosti odsouzeného. Na trest je nutno pohlížet i z perspektivy smíření, která vyžaduje, aby se odsouzeným připomínala a posilovala jejich zodpovědnost. Takto pojatý účel trestu má umožňovat pokrok v mravní kompetenci pachatelů. Jde rovněž o relativně bezpečné soužití v právním společenství. Výkonem trestu se

nesmí ponižovat lidská důstojnost pachatele. Připomněli jsme, že je dětem v konfliktu se zákonem třeba v souladu s Úmluvou o právech dítěte přiznat a zprostředkovat i v této oblasti právo na takové zacházení, které přivodí jejich smysl pro důstojnost a čest, znovu posílí úctu k lidským právům a základním svobodám jiných a vezme ohled na věk dítěte, napomůže znovuzačlenění a zapojení dítěte do prospěšného působení ve společnosti (9.9.1);

je třeba nezůstat stát u selhání, ale chopit se nových možností, zkusit začínat znovu, což pak představuje nabídku a výzvu obrácení pro různé aktéry v různém ohledu. Uvedli jsme, že nejprve půjde o navázání dialogu, o vstup do vztahu s dotyčnými. Při obrácení se bude jednat o změnu smyslu i smýšlení, o návrat k sobě samému a uskutečňování života podle nově nabytého smyslu. Bude se vyžadovat poctivé vnímání sebe sama a pravdivost bytostného já, změna úsudku, směru uskutečňování, praxe, nové sebeurčení člověka, podle něhož se musí dále uskutečňovat. Nabídne se kromě terapie možnost se orientovat podle způsobu života v podání Ježíše Krista, život v Boží blízkosti. Vyžadovat se bude život s novým základním rozhodnutím a se stálou revizí nové orientace. Svou specifickou úlohu zde mohou sehrát církve (9.9.2);

náročná cesta k odpuštění a smíření má chránit život dítěte od nenávisti a touhy po pomstě a jeho sebeúctu, tzn. před určením něčím cizím. Jde při ní o to přivést pachatele k uznání viny a tím dosáhnout respektu k důstojnosti dítěte. Děti je třeba učit a vychovávat již od raného věku k vědomí své důstojnosti, budovat sebeúctu a pravdivé sebehodnocení. Jde tedy o to, aby si dítě mohlo stále a přiměřeně svému věku a stupni vývoje uvědomovat, kým jako lidská bytost je. Na cestě procesu odpuštění se nabízí specifická služba křesťanů a církví ve spolupráci s psychoterapeuty a vězeňskou duchovenskou službou (9.9.3).

Toto reflektované ubližování dětem se nějak týká náš všech jako mezinárodního společenství, českého státu, jeho politické reprezentace a orgánů, nevládních organizací, krajů, obcí, škol, zařízení institucionální péče o děti, policistů, státních zástupců, soudců, soudních znalců, advokátů, vězeňské služby, psychoterapeutů, psychiatrů, psychologů, sociálních pracovníků, sociálních pediatrů, lékařů, pedagogů, pastoračních pracovníků, novinářů, rodin, církví i jako jednotlivých občanů, včetně křesťanů. Můžeme společně uplatňovat smysl prorocké solidarity ve prospěch dotyčných aktérů. Společná osobní důstojnost každého z nás zve k vytváření lidsky důstojných podmínek a k solidárnímu osvobozujícímu jednání v rámci potírání těchto zločinů vykořisťování dětí v prostituci a předcházení jim.